

Szó-ta-gol-ja-tok!

A szótagolás egyszerű, mindenki által ismert módszer, amellyel szülőként nagyon sokat tudunk segíteni gyermekünk olvasási, helyesírási problémáin. Bizonyos olvasástanítási módszerek a szótagolást is időről időre háttérbe szorítják. Amíg újra meg újra ki nem derül, hogy szótagolás nélkül sokkal nehezebb - gyakran lehetetlen megtanulni jól olvasni, helyesen írni.

Adamikné Jászó Anna neves olvasáskutatónk írja: "Manapság minden olvasástanítási programra ráírják, hogy hagyományos, de csak az az igazán hagyományos, amelyikben van egy hathetes - esetleg hosszabb-rövidebb - előkészítő szakasz. Az előkészítő beszélgetések során - ezek csak látszólag spontánok, mögöttük nagyon komoly szervezetség húzódik meg - megtanítjuk a gyerekeket, éspedig mindegyiket, beszélni és hallani. Ekkor - és még később sem, sokáig - nem szabad feladatlapozni, hanem beszélni és beszélteni kell, és már itt nem szabad hagyni leszakadni a gyerekeket.

Az előkészítő szakasz középponti feladata a szótagolás és a szavak hangokra bontása - szakszóval: a nyelvi tudatosság, pontosabban a fonématudat fejlesztése -, hallás után, képek segítségével. Csak azt a gyereket lehet írni tanítani, aki tud hangokra bontani, s az a gyerek írja le helyesen az időtartamot, akinek benne van a fülében. Tehát ha másodikban nem megy az időtartam jelölése, az előkészítő gyakorlatokhoz kell visszamenni. A probléma másképp megfogalmazva ekképp hangzik: olyan olvasástanítási módszert kell választani, amely a helyesírás tanítását is megalapozza. Az 1978-as tanterv eltörölte a szótagoló olvasást, mondván, hogy a szótagolás csak az elválasztáshoz kell, ráér akkor elővenni. Csakhogy a szótag a beszéd ritmusát adja, sőt a legújabb pszicholingvisztikai kutatások szerint a beszéd létrehozásának és felfogásának egysége; kis terjedelme miatt segíti a kezdő olvasót a dekódolásban; a szótaghatár egybeesik az esetek többségében a szóelemek határával, így a szótagolással előkészítjük, sőt megalapozzuk a szóelemeket elkülönítő helyesírást: ad-ja, lát-ja, any-ja, hagy-ja (a kisgyerek még nem érti a tő és a toldalék fogalmát). Sokat bajlódnak a gyerekek a szóelemek elkülönítésével? Másoltassunk velük minél több szót? Végeztessünk pótlásos gyakorlatokat? Nem. Végeztessünk sok-sok szótagolási gyakorlatot, vagy a következő utasítással másoltassunk: Mondd magadban szótagolva, miközben írod!

A szótagolást azért törölték el, mert ellenzői szerint az értelmes olvasás akadályozója, a szóhangsúly elrontója (no meg a szóképes módszerek - melyeket utánoztak - nem szótagoltatnak). Pontosan az ellenkező az igaz. A szótagolás pontos dekódolásra kényszeríti a gyereket, megakadályozza a szóalak "megsaccolását", kitalálását, s nem engedi a szóvéget - ahol a fontos információkat hordozó toldalékok vannak - elnagyolni".

Szótagoltassuk azt a gyereket, aki - mindegy hányadikos- elhagyja a szóvégeket, ragokat, félreolvassa azokat, vagy túl gyorsan, hadarva, kapkodva olvas. A nehéz és hosszú szavakat felnőttként is gyakran szótagoljuk, a gyerekeknek még inkább segítség ez a módszer.

Ha a gyerek írása - akár felső tagozatban - olvashatatlan, mert a gyorsuló tempót nem követi az írás automatikussá válása, ugyancsak jó szolgálatot tehet, ha néhány oldalt szótagolva másol le. Ez átmenetileg lelassítja az életkorából fakadóan száguldásnak indult írástempót, így időt enged a felnőtt betűformák, kötések begyakorlására.

A helyesírás begyakorlásában egyszerűen pótolhatatlan a szótagolás. Ha szótagol, a rögtönt nem fogja "k-val", a hozta szóba nem kerül "sz" akkor sem, ha a gyerek amúgy nincs tisztában az ejtés során bekövetkező részleges hasonulás jelenségével.

A diszlexiások számára egyszerűen nélkülözhetetlen segédeszköz a fejlesztés, gyakorlás során a szótagolás. Megszabadítjuk a gyereket a számára túl gyors olvasás kényszerétől, amit nap mint nap tapasztal osztálytársai között. Ez a kényszer hajtja bele őket abba, hogy inkább hibásan, töredékesen, de lehetőleg tempósan olvassanak. Ha szótagolnak, eltűnik ez a nyomás, és jobban tudnak figyelni a leírt betűkre, és azok hangalakjára. Mivel a szótaghatár megállásra kényszeríti őket, kevésbé fogják kitalálni, megsaccolni a toldalékot, ragot. A szótagolás mérsékli a diszlexiásokat jellemző nagyon gyors jobbra-balra cikázó szemmozgást, amivel általában már akkor a következő szóra tapadnak, amikor a kiejtésben az előzőnek még csak a közepén tartanak.

Forrás:

dr. Pusztai Éva
tanulásmódszertan tréner
Tanulásmódszertan.hu

www.beszédhiba.hu